

TERMESSZÜNK FEKETE BERKENYÉT?

Igen. Érdemes lenne, ha kedvező válaszokat kapnánk néhány, ma még tisztázatlan kérdésre.

Miért lenne érdemes termeszteni?

1. Jól eladható lenne, mert a gyümölcs piacnak egy telítetlen szegmense a természethez közelebbi, vagy annak hitt, un erdei gyümölcsök piaca. A gyümölcs ivólevek, szörpök, lekvárok, a gyümölcssel dúsított termékek (pl. joghurtok) piacán egyre nagyobb az érdeklődés az ilyen jellegű termékek iránt. Még a szintetikus előállított „vadmálna” is sikeres lett, mert olyan, mintha erdei termék lenne.

Ez a szegmens kis része a piacnak, de véleményem szerint 2000 ha-nyi terület terméke könnyen eladható lenne.

Másik kedvező tényező az, hogy a biotermesztésből, vagy legalább az integrált termesztésből származó gyümölcsöket egyre jobban keresik, a fekete berkenye pedig könnyen termesztető ilyen módokon.

2. Jobbak a beltartalmi értékei, mint az ebbe a piaci szegmensbe tartozó gyümölcsöké.

Cukortartalma a legjobb, antocianin tartalma kiemelkedően jó, tehát ipari felhasználása gazdaságosabb bármelyik versenytársáénál.

C-vitamin tartalma szerint a második helyre sorolható, a fekete ribizli után, amelyet azonban sajátos íze miatt sokan nem kedvelnek.

A hasonló zamatú áfonyával ellentétben, amely csak savanyú talajon termesztető, a fekete berkenye oltványok szinte bárhol telepíthetők.

3. Termőképessége nem marad el egyik versenytársától sem.

A fekete berkenye 5-14 t/ha, a bodza 4-11 t/ha, a fekete ribiszke 4-15 t/ha, az áfonya 5-6 t/ha termést ad hazánkban.

4. Gépesíthető lesz a betakarítása, ha kis fácskává neveljük.

Erre egy kisebb ágrázó gép megfelelő, de ha nincs pénz a gépvásárlásra, akkor a dr. Mónus Bertalan által a meggy betakarításában bevezetett kézi rázásos módszer teszi termelékennyé a szedést. Ennek az a lényege, hogy a kis termetű, etefonnal kezelt fákról kézi erővel lerázható a termés, a kiterített fóliára.

A tisztítást egy nedves, ferde lemezen legurítva a gyümölcsöt, lehet elvégezni.

5. Növényvédelme nagyon egyszerű, hazánkban jelenleg nincs olyan kártevője, kórokozója, amely ellen védekezni kellene.

Igaz, hogy ez a bodzánál is így látszott, és ma már több baj van vele, mint amikor még nem voltak kiterjedt, egybefüggő ültetvények. Azonban egyéb gyümölcsfajokhoz viszonyítva még a bodza védelme is egyszerű.

Gyomirtása könnyebb lehet, mint a ribizlié, ha törzsés fácskává neveljük.

6. Biztonságosan terem, mert jó fagyűrő, középkései virágzású, és öntermékenyülése mostoha körülmények között is kielégítő.

Hogyan lehetne a felsorolt előnyöket érvényesíteni?

Van néhány megválaszolatlan kérdés, amelyek megválaszolását feltételezem, és néhányra még keresem a választ.

Kérdések, amelyekre választ kell adni:

Megfelelő alanyt kell találni a fácskává neveléshez, és a telepítési lehetőségek kiszélesítéséhez.

A *Sorbus intermedia*, (svéd berkenye) lehet erre alkalmas.

Összeférhetősége jó. A 2001. júliusában végzett szemzéseim eredménye:

87 % jól eredt

5 % a szempajzs él, de a szem elhalt

8 % nem eredt meg.

Persze még tisztázatlan, milyen fokú lesz az együttélés, mekkora növekedés, és mekkora életkor várható az oltványoknál. E kérdések tisztázására néhány oltványt eltelepítünk barátaimmal Vésén (Somogy megye Ny-i részén)

Balatonbogláron, Siófokon és Kőtelken (Tisza parti község Szolnok felett).

A *Sorbus intermedia* mélyen gyökerezik, szárazságtűrő, meszes talajon is jól érzi magát, tehát sem a csapadékmennyiség, sem a talaj kémhatása nem korlátozza a telepítést.

Az oltványok növekedési erőssége az alany 15 m-es növekedési erélyéhez képest sokkal kisebb lesz, mert a koronaforma is megosztja a növekedési potenciált, a nemes rész bazitóniás hajlamú, és a várható gyors termőrefordulás nagyon jó növekedésgátló lesz. Kis őszibarackfa méretű növényre lehet számítani.

Koronaformának a váza koronát tartom alkalmasnak, hogy a növekedési energia eldarabolódjon, mert a fekete berkenye fényigényes, és mert így alkalmazható a gépi rázás, vagy a Mónus módszer is.

A rázhatóság is tisztázásra szorul, mert a fekete berkenye éretten sem hajlamos a hullásra. Kérdéses, hogy az etefon hatására könnyen leválik-e a termés, és ha igen milyen legyen a vegyszeradagolás.

A fekete berkenye (*Aronia melanocarpa*) jellemzői

Sekélyen gyökeresedő, vízigényes növény. Enyhén savanyú, vagy közömbös kémhatású talajt igényel. Ha a pH 7-nél nagyobb, akkor a levelek sárgulnak. Fényigényes, metszeni kell, mert az alulról feltörő hajtások (bazitonia) miatt elsűrűsödne, és keveset teremne.

Csúcs és oldalrügyeiből sátorvirágzatok nyílnak április végén. Egy virágzat 14-20 virágból áll. Öntermékenyülése méhek nélkül is 40 %-os, de rendszerint 80-90 %-os.

Termése júliusban érik, 7-15 mm átmérőjű, 1,0-1,6 g/db súlyú, fekete színű.

Túléretten sem potyog. A kézi szedés teljesítménye ernyőstől szedve 150 kg/fő/nap.

Termőképessége: 5-14 t/ha (3,4-5,2 kg/bokor).

A termés beltartalmi összetevői és a terméshozam

	Fekete berkenye	Bodza	Fekete ribiszke	Magasbokrú áfonya
Száranyag %	22	20-30		14
Lényeredék %	77			
Cukortartalom %	8,5	2,6-5,7	3,9-6,7	7,0
Karotinoidok mg/100 g	6,5			
Antocianinok mg/100 g	492	85-270		
C-vitamin mg/100g	62	7-25	70-120	16
Terméshozam t/ha	5-14	4-11	4-15	5-6

A saját gyökerű bokor 1,5-1,8 m magas, kiterébélyesedve 1,2-1,8 m széles.

Törzsképző alanyon 3,0 m magas.

Termőrészei:

- Termővessző, 15 cm, vagy ennél hosszabb, vékony vessző
- Termőnyárs, 3-15 cm-es, csúcsrügye termőrügy
- Dárda, 3 cm-nél rövidebb, csúcsrügye termőrügy, oldalrügyei fejletlenek.

Az 5 évesnél idősebb ágak hozama csökken, ki kell metszeni azokat.

(Irodalom: Ribiszke, áfonya, bodza, fekete berkenye. Szerk.: dr. Porpáczy Aladár, Mezőgazdasági Kiadó 1987.)

Mivel sokan vannak akik jól ismerik a felvetett kérdéseket, szívesen várom a kiegészítéseket, helyreigazításokat. Az idézett könyvben már meglévő ültetvényekről is szó esik, az ott dolgozó kollégákra különösen számítok, mert sehol sem találok az ottani tapasztalatok leírását.

dr. Gentischer Gábor

<http://www.aronia-hu.hu/>